

LA MIRADA AL PASSAT: LA RECUPERACIÓ DELS CLÀSSICS I EL VALOR DE LA RUÏNA (DEL RENAIXEMENT AL ROMANTICISME)

Assignatura: Art i Història
Prof.: Tania Alba

Atès el caràcter i la finalitat exclusivament docent i eminentment il·lustrativa de les explicacions a classe d'aquesta presentació, l'autora s'acull a l'article 32 de la Llei de propietat intel·lectual vigent respecte de l'ús parcial d'obres alienes com ara imatges, gràfics o altre material contingudes en les diferents diapositives.

Al peu de cada imatge se n'indica la procedència

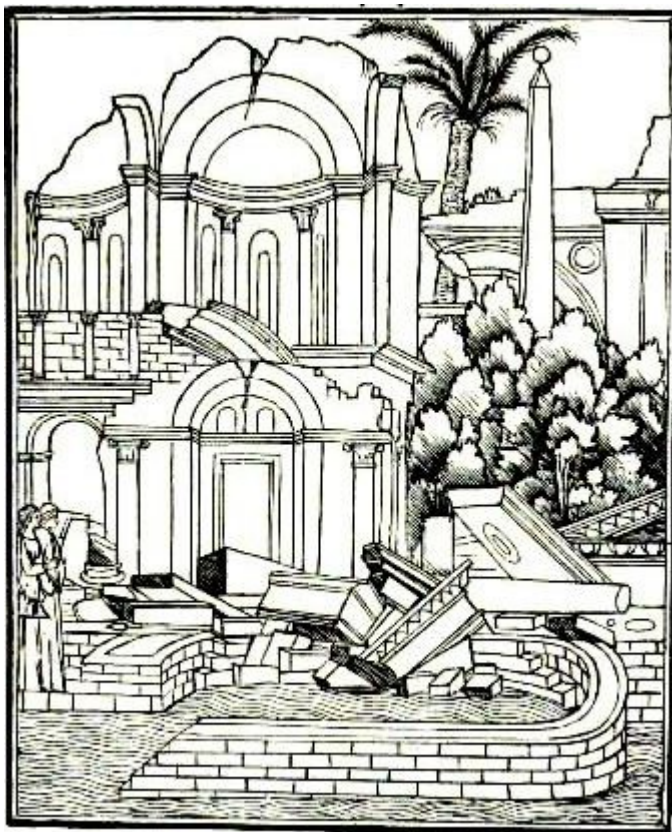
Renaixement italià: recuperació del món clàssic (literatura, art, filosofia, moral) a partir dels textos conservats i de l'estudi de les obres conservades:

- Giovanni Francesco Poggio Bracciolini:
 - redescobreix el tractat de Vitruvi el 1415 al monestir de Sant Gall
 - Escriu: *Peregrinacions a través de Roma*, ca. 1430
- Eneas Silvio Piccolomini (futur papa Pius II, entre 1458-1464): humanista estudiant de l'antiguitat; diu ser descendent directe d'Enees
- Més que un rigor arqueològic, però, trobem que l'objecte del seu interès esdevindrà un **model estètic i iconogràfic** que romandrà durant èpoques posteriors
- Tindrà també un valor **simbòlic** (triomf del cristianisme sobre el paganisme; el pas destructor del temps -sobretot al barroc, amb el tema de la *vanitas*)

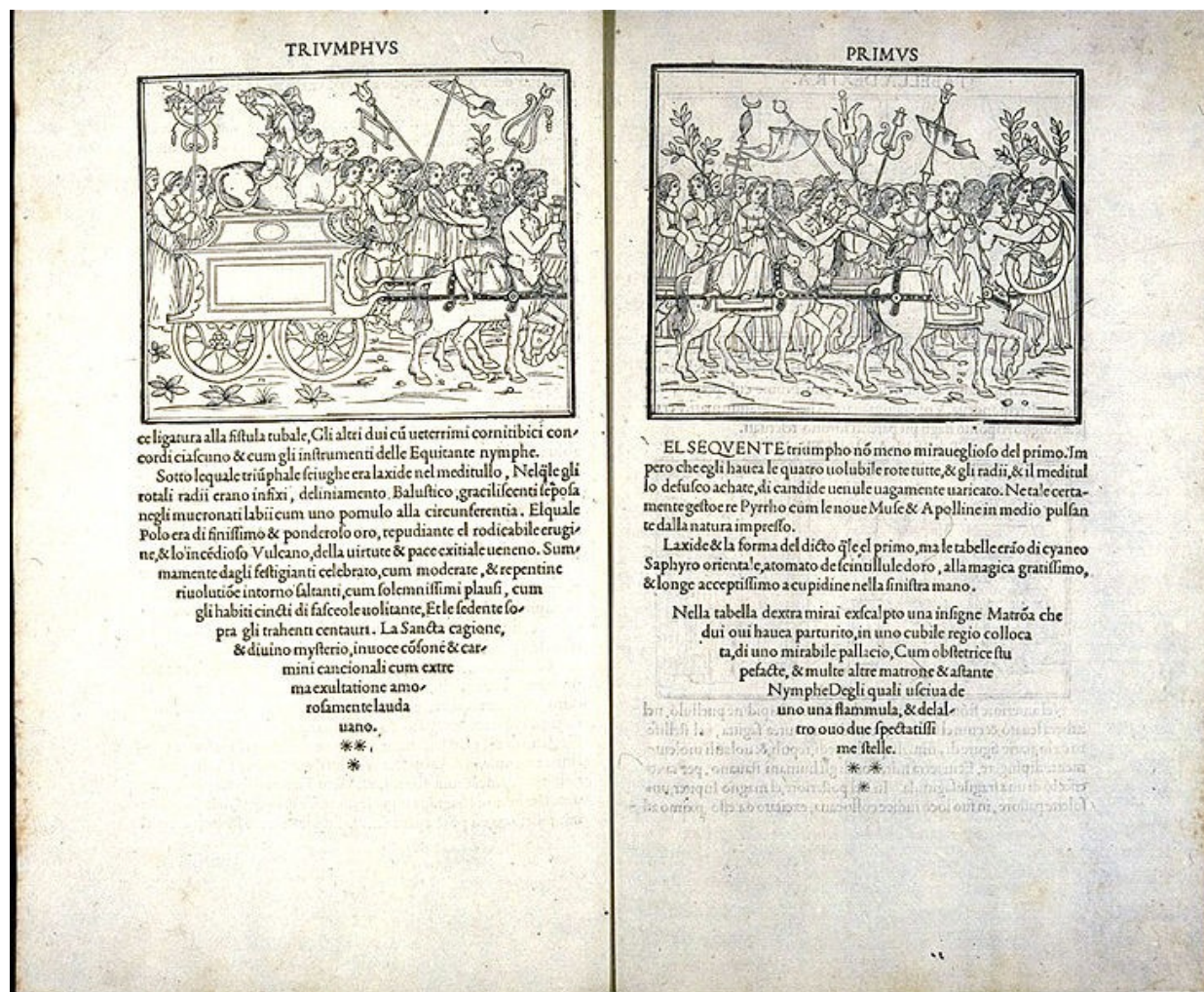
Andrea del Verrocchio, *Verge adorant el Nen*, ca. 1470, Oli sobre taula, National Gallery, Edimburg

Francesco Colonna, *El somni de Polifil* (*Hypnerotomachia Poliphili*), 1499

“La recerca amorosa per mitjà de les ruïnes d'edificis antics”

Herman Posthumus, *Paisatge fantàstic amb ruïnes*, 1536, oli sobre tela.
Museu de Liechtenstein

Wikimedia Commons

“Temps, devorador de les coses, i tu envejosa vellesa, tot ho destruíu”
(inscripció procedent de les *Metamorfosis* d'Ovidi). Admiració del passat
(recreat i idealitzat) i tema de la *vanitas*.

- Durant el barroc hi haurà diverses línies i estils, alguns que mantenen com a model el món de l'antiguitat, però adequat a les seves necessitats i valors (com la teatralitat de Bernini al servei del catolicisme papal, més inspirat per l'escultura hel·lenística grega que per la clàssica)
- En la pintura hi ha les línies (comparteixen, en general, la defensa del caràcter il·lusori de l'art):
 - Classicista (Carracci, Poussin)
 - Composició racionalista amb predomini de la línia recta
 - Predomini del dibuix sobre el color
 - Naturalista (Caravaggio, Velázquez)
 - El model és la naturalesa i no l'art del passat
 - Manca d'idealització
 - En Caravaggio, ús del clarobscur per destacar parts concretes de l'escena i accentuar dramatisme
 - Realista (Flamencs i holandesos)
 - Protestantisme (no art religiós)
 - Demandes de la burgesia enriquida
 - Barroc pròpiament (Rubens)
 - Gran dinamisme compositiu (diagonals, forces centrífuga / centrípeta) i sensualitat
 - Predomini del color i la massa pictòrica sobre la línia
 - Academicisme (Le Brun)
 - Art basat en regles i preceptes, basades en el classicisme (antic i del primer Renaixement)

Bernini, *Èxtasi de Santa Teresa*, ca. 1647-52, marbre, Església de Santa Maria de la Victòria, Roma

Wikimedia Commons

“Aunque muchas veces se me representan ángeles, es sin verlos [...] En esta ocasión quiso el Señor le viese así: no era grande sino pequeño, hermoso mucho, el rostro tan encendido, que parecía de los ángeles muy subidos, que parece todos se abrasan. Deben ser los que llaman cherubines, que los nombres no me los dicen: más bien veo que en el cielo hay tanta diferencia de unos ángeles a otros que no sabría decir. Veíale en las manos un dardo de oro largo, y al fin del hierro me parecía tener un poco de fuego. Este me parecía meter con el corazón algunas veces, y que me llegaba a las entrañas: al sacarle me parecía las llevaba consigo, y me dejaba toda abrasada en amor grande de Dios. Era tan grande el dolor, que me hacia dar aquellos quejidos, y tan excesiva la suavidad que me pone este grandísimo dolor, que no hay desear que se quite, ni se contenta el alma con menos que Dios. No es dolor corporal, sino espiritual, aunque no deja de participar el cuerpo algo, y aún harto. Es un requiebro tan suave, que pasa entre el alma y Dios, que suplico yo a su bondad lo dé a gustar a quien pensare que miento “ (*Vida de Santa Teresa de Jesús*, 1562-65)

Nicolas Poussin, *Et in Arcadia ego*, 1637-38, oli sobre tela. Louvre

[Wikimedia Commons](#)

Escena pastoral ideal a l'Arcàdia (regió grega idealitzada a partir del Renaixement tot esdevenint un lloc utòpic i mític en el qual els pastors viuen en harmonia amb la natura). Alhora introdueix un dels tòpics del barroc: el *memento mori*: fins i tot a l'Arcàdia hi és la mort.

Pieter Claesz, *Vanitas*, 1628,
oli sobre panell.
Rijksmuseum, Amsterdam

[Wikimedia Commons](#)

La *vanitas* (amb funció moralitzant: de res no serveixen els plaers terrenals davant la mort) és un altre tema molt usual del barroc. Utilitza símbols i al·legories que representen, alguns, les vanitats mundanes, la fragilitat i el caràcter efímer de la vida; d'altres la mort. És usual trobar-ne obres clàssiques, com l'escultura de l'*Espinari* a sobre de la taula, en aquest cas.

NEOCLASSICISME I ROMANTICISME

- El neoclassicisme ve marcat per nous descobriments arqueològics que amplien el coneixement de l'antiguitat i un major rigor històric en l'estudi de les peces.
 - Ara compten, també, amb models pictòrics
 - Correspon amb la línia acadèmica i racionalista de l'art.
 - Els teòrics principals són Winckelmann i Mengs.
- El romanticisme reclama la llibertat creadora
 - Subjectivitat i predomini d'allò irracional:
 - Els paisatges i les restes del passat són interioritzades i reinventades més que mai (algunes obres mostren ruïnes d'edificis que en realitat presentaven un bon estat de conservació) i tenen un caràcter simbòlic (en aquesta ocasió més personal).

NEOCLASSICISME	ROMANTICISME
Temes històrics llunyans en el temps (preferentment grecoromà)	Temes històrics allunyats en el temps, orientalizants, juntament amb temes contemporanis
COMPOSICIÓ racional: Figures paral·leles al pla pictòric, Predomini de la línia recta, horitzontal i vertical.	COMPOSICIÓ: línies diagonals i obliques cap a l'interior de l'espai pictòric
Figures heroiques	Interès pel poble
Dolor contingut (moralitat, mesura, estoïcisme)	Moments dolorosos expressats amb contundència (apassionament)
Revalorització del món clàssic	Exotisme
Valorització de la tècnica, la pràctica i la planificació (estudis preparatoris acurats)	Geni, esperit d'independència, valoració de l'esbós com a obra en si, sense necessitat de tants estudis
Predomini del dibuix sobre el color	Predomini del color sobre el dibuix
Acabat pla (superfície llisa)	La matèria pictòrica pot ajudar a incrementar el dinamisme i dramatisme

Apol·lo de Belvedere, còpia romana d'original hel·lenístic grec. Museus Vaticans

Canova, *Perseu amb el cap de Medusa*, 1800-1801, marbre, Museus Vaticans

Les pintures d'època romana descobertes a Herculà són enteses pel pintor i teòric Mengs, que escriu *Reflexions sobre la bellesa i el gust en la pintura* (1762) com un reflex de la tradició grega. Per tant s'observa com a model per a seguir en la pintura neoclàssica (racionalització, depuració de les formes, idealització)

[Wikimedia Commons](#)

Escena de banquet. Fresc de la basílica d'Herculà.
Museu Arqueològic Nacional de Nàpols

Hubert Robert, *Vista imaginària de la Gran Galeria del Louvre en ruïnes*, 1796, Louvre

Wikimedia
Commons

Tema: el present com a ruïna futura (allò que serà admirat en un futur)

Caspar David Friedrich, *Abadia a la roureda*, 1809, oli sobre tela, Alte Nationalgalerie, Berlin

William Turner, *Roma Moderna–Campo Vaccino*, 1839. Oli sobre tela. The J. Paul Getty Museum

